

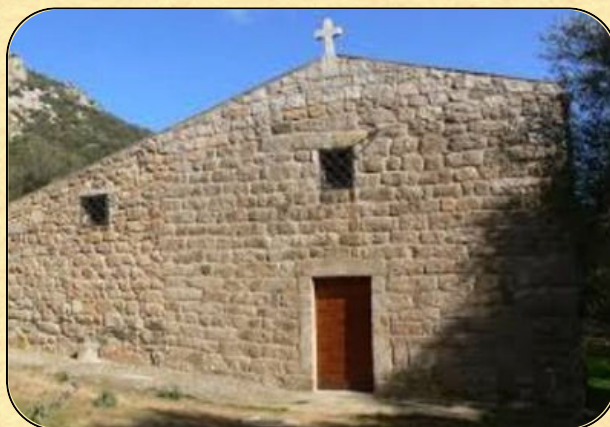

Santuàrios e festas de su Monte Acutu

Calendàriu 2025

Santu Frantziscu
Alà

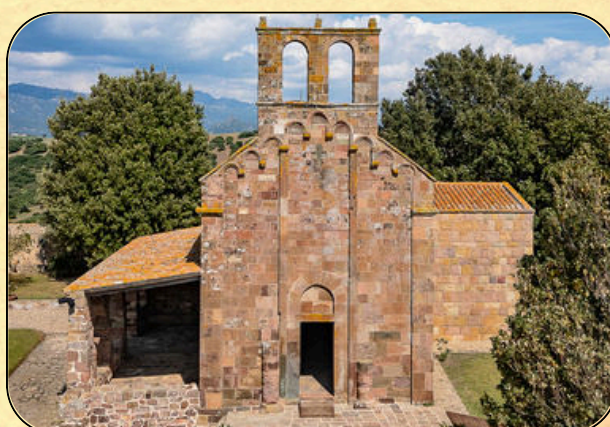
Santa Caderina
Belchidda

Santa Reparada
Uddusò

Santu Pàulu
Monte

N.S. de Crasta
Òschiri

Santu Elia
Sa Serra (Padru)

*Traballu a cura de s' Istitutu Chircas – Progetu “Camineras de Sardu”
– annualidade 2024 –
Finanziadu dae sa RAS cun sa L. 482/99 e sa L.R 22/2018*

Presentada

Su Monte Acutu est unu logu chi regalat logos e contos, e oe impare a bois los amus a iscobèrrere.

In custu calendàriu, fatu gràtzias a sos operadores de s'isportellu de limba sarda "Camineras de Sardu", amus seberadu festas e crejas de sas biddas de sos ses comunes chi leant parte a su progetu e amus proadu a bos contare s'istòria de custos logos e s'ispantu de custas festas chi acumpanzant sas comunidades. Duncas in custas pagas pàginas podides connòschere sas tradiztiones, sas usàntzias religiosas e civiles, s'ospitalidade chi s'agatat in custas bellas festas de campagna.

Cun s'augùriu chi custos contos e custas immàgines bos tochent su coro e bos benzat gana de andare a las bidère cun sos ojos bostros, ca sunt logos ricos de fide e de ammentos chi sos mannos nos ant lassadu cun s'isperàntzia de no los pèrdere mai.

Ghennarzu

Alà

1. Mèrcuris
2. Gioja
3. Chenàbura
4. Sàpadu
5. Domìniga
6. Lunis
7. Martis
8. Mèrcuris
9. Gioja
10. Chenàbura
11. Sàpadu
12. Domìniga
13. Lunis
14. Martis
15. Mèrcuris
16. Gioja
17. Chenàbura
18. Sàpadu
19. Domìniga
20. Lunis
21. Martis
22. Mèrcuris
23. Gioja
24. Chenàbura
25. Sàpadu
26. Domìniga
27. Lunis
28. Martis
29. Mèrcuris
30. Gioja
31. Chenàbura

~ Santu Frantziscu: sa creja ~

Sa creja de Santu Frantziscu est istada fraigada in Alà in su 1906, gràtzias a Giuanne Piscera “Colombo”, chi annos in antis apeit in bisione su Santu chi li fateit a bìdere su logu in ue la fraigare, a pagu tretu dae sa bidda de como. Colombo, fiat pòberu e duncas chircheit sos possidentes de sa bidda chi lu agiueint a fraigare custu santuariu postu in mesu a su buscu alaesu. Intrende a creja, a manu destra de su portale, si agat una lastra in ue bi sunt sos nùmenes de custos benefatores, tiu Giuanne isteit postu a ùrtimu e pro ùrtimu morzeit a 102 annos, devotu e essende semper a punta in antis in sa protzessione in onore de su Santu. S’istutura est sèmplitze meda, fraigada in granitu e cun una navada sola, cun sa bòveda a duas abbas e rica de pinturas chi mustrant momentos de sa vida de Santu Frantziscu. Sa parte de intro est divisa in chimbe campadas, gràtzias a sa presèntzia de arcos fatos in contones de granitu, e in sa de bator de custas campadas agatamus s’altare, chi est sollevadu de 20 tzentìmetros dae su restu de su pamentu. In s’ùrtima campada amus sa sagrestia, chi est divisa dae s’altare dae unu muru a arcos abertos. Su prus mannu de custos est in palas de s’altare e inserrat in suta un’istàtua de Santu Frantziscu chi nde falat a Gesùs dae sa rughe, istàtua chi est istada comporada in su 1926 in Ortisei. A manu manca de s’altare b’at un’istàtua de su 1951/52 chi est cussa chi como s’impitat in sa protzessione in parte de cussa prus betza de su 1906, chi beniat impitada prima. S’istàtua betza, comporada dae tiu Colombo, leit fogu pro curpa de candelas inchesas in pees suos e como chi est istada acontzada est de propiedade de sos eredes de tiu Colombo. Semper pro cantu tocat sas istàtuas de su Santu, namus puru chi in su 2013, nd’est istada posta in foras de sa creja ateruna manna fata in pedra.

Frearzu

Belchidda

1. Sàpadu
2. Domìniga
3. Lunis
4. Martis
5. Mèrcuris
6. Gioja
7. Chenàbura
8. Sàpadu
9. Domìniga
10. Lunis
11. Martis
12. Mèrcuris
13. Gioja
14. Chenàbura
15. Sàpadu
16. Domìniga
17. Lunis
18. Martis
19. Mèrcuris
20. Gioja
21. Chenàbura
22. Sàpadu
23. Domìniga
24. Lunis
25. Martis
26. Mèrcuris
27. Gioja
28. Chenàbura

~ Santa Caderina: sa cheja ~

Sa cheja si agatat in sa localidade Santa Caterina paguprus a mancu a bator chilòmetros e mesu dae Belchidda. Sa presèntzia de sos dolmen e de àteras chejas a pagu tretu, nos faghet cumprendere chi custu logu, postu suta a su Monte Limbara, est istadu abitadu dae tempos antigos ca at unu clima bonu pro ogni atividade de s'òmine (bestiàmene, àrnias e plantarza de ogni calidade). Sa cheja, fraigada totu in pedra intra a su 1502 e su 1504 e acontzada in sos annos 80 de su 1900, est posta subra de unu cùcuru, inghiriada dae ozastros seculares; s'istutura est sèmplitze e si assimizat a cussa de s'àtera cheja chi b'est a pagu tretu dae cue, cussa de Santu Andria. Sa bòveda est a duas abbas, sa navada est una e bia e divisa in duas campadas dae un'arcu fatu in pedra. S'altare chi abbaiadat a oriente, est sollevadu de un'iscalina dae su restu de su pamentu e si agatat in fundu a sa segunda campada, in ue amus puru s'istàtua de sa Santa. Abbaidende-la dae parte de fora, subra a su portale agatamus un'abertura minoredda chi faghet intrare sa lughe, e prus in artu, in su cùcuru de sa cobertura b'at una rughe de pedra. In sa fatzada a manca de s'intrada si agatat "su portigale", un'istutura chi in tempos antigos no aiat cobertura e podiat èssere un'istalla, como imbetzes est tancada de su totu e in sas dies de sa festa benit impitada dae su comitadu. In tempos prus a curtzu a nois est istada fraigada puru una coghina in ue si preparat su mànigu pro sas dies de sa festa.

Progetu finanziadu dae sa Regione Sàrdigna - Lege 482/1999, artìculos 9 e 15; L.R. 22/2018

Martu

Òschiri

1. Sàpadu
2. Domìniga
3. Lunis
4. Martis
5. Mèrcuris
6. Gioja
7. Chenàbura
8. Sàpadu
9. Domìniga
10. Lunis
11. Martis
12. Mèrcuris
13. Gioja
14. Chenàbura
15. Sàpadu
16. Domìniga
17. Lunis
18. Martis
19. Mèrcuris
20. Gioja
21. Chenàbura
22. Sàpadu
23. Domìniga
24. Lunis
25. Martis
26. Mèrcuris
27. Gioja
28. Chenàbura
29. Sàpadu
30. Domìniga
31. Lunis

~Nostra Signora de Crasta: sa cheja~

S'istrutura est in istile "romànicu", fata totu canta in contones de trachite, cun colores chi andant dae su rosa finas a su colore ruju pùrpura. In mesu a sa fatzada, orientada a otzidente, amus unu portale architradu cun una mesa luna in subra e in ue in sa parte prus arta podimus bìdere un'abertura a forma de rughe chi dat unu pagu de lughe a sa cheja. Abbaidende sa fatzada podimus ammirare sa presèntzia de duas "lesenas" chi colende a costazu de su portale partint sa fatzada in tres partes bene distintas. Semper averiguende sa fatzada nos dat deretu a s'aju sa presèntzia de capitellos decorados giamados "pedùcios", subra a sos cales si arrambant 9 architos. In sa fatzada a manu manca amus sa presèntzia de unu portigadu, chi est istadu fatu a pustis de su fràigu de sa cheja, impitadu pro collire sos pellegrinos chi beniant e benint a inoghe pro adorare a Nostra Signora. A manu de destra amus ateruna istrutura a forma cuadra chi est istada fata in tempos prus a curtzu a sos nostros. Su cultu de custa màrtire africana in s'isula sarda si podet collocare in su perìodu de su Medioevu Artu. Particulare meda est s'istàtua de Nostra Signora, chi agatamus intro de sa cheja, custa de Crasta est una de sas pagas in ue sa Madonna no at sa criatura in bratzos, ma in manu mantenet unu liberu.

Abrile

Òschiri

1. Martis
2. Mèrcuris
3. Gioja
4. Chenàbura
5. Sàpadu
6. Domìniga
7. Lunis
8. Martis
9. Mèrcuris
10. Gioja
11. Chenàbura
12. Sàpadu
13. Domìniga
14. Lunis
15. Martis
16. Mèrcuris
17. Gioja
18. Chenàbura
19. Sàpadu
20. Domìniga
21. Lunis
22. Martis
23. Mèrcuris
24. Gioja
25. Chenàbura
26. Sàpadu
27. Domìniga
28. Lunis
29. Martis
30. Mèrcuris

~Nostra Signora de Crasta: sa festa~

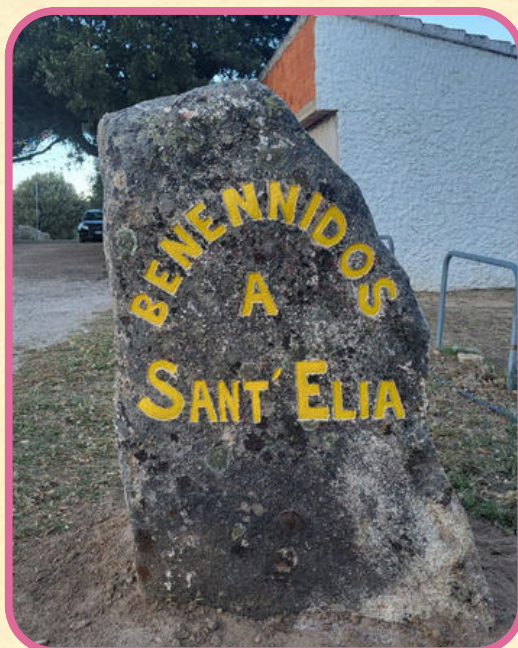
Nostra Signora benit festada sa prima domìniga a pustis de Pasca. Custu santuariu est semper istadu de importu mannu pro totu sa Diòtzesi. Dae sos istùdios fatos e dae sa memòria istòrica de sos oschiresos, si cumprendet chi sos pellegrinos arribaiant dae totue, dae Bitzi, dae Nule, dae Alà, dae Uddusò, dae Padru, dae Tula, dae Belchidda e dae totus sas biddas a làcana. Si moviant a pees, cun sos carros, cun sos poleddos, e cun sos caddos, gàrrigos de roba a mandigare e de bufare, e a bortas bi poniant dies pro arribare a Crasta, e da chi arrivaiant beniant collidos dae sa zente de su logu chi lis daiat recreu in sas cumbessias e in sas domos. A cantu s'ischit, istaiant in cue a su nessi pro noe dies, su tempus de totusa novena. Puru a pustis, cando Crasta non fiat prus sa sede de su Pìscamu, pro sa zente custu santuariu est restadu semper tzentrale e de importu mannu. Sos ritos religiosos chi connoschimus como sunt istados istituidos dae don Solinas in sos annos chimbanta de su noighentos; in antis s'istàtua de Nostra Signora non si moviat dae su santuariu, francu in sas annadas malas a beru. Tando la giughiant in protzessione pro pregare a pròere o pro su chi serbiat pro mezorare s'annada. Dae sos annos chimbanta, su "Lunis de s'Ànghelu" (Paschita), s' istàtua de Nostra Signora nche benit leada a Òschiri in ue firmat finas a su sàpadu in fatu. Su giòbia s'istàtua de Nostra Signora benit bogada in protzessione in sas carreras de sa bidda in una tzerimònia religiosa e solenne meda. Su sàpadu in fatu, a parte de sero, a pustis de sa missa s'istàtua benit acumpanzada dae sos fideles a sa essida de sa bidda, e posca benit gita a su santuariu; unu tempus si faghiat cun su carru e cun sos boes. Su incras, sa domìniga a pustis de Pasca, Nostra Signora benit festada dae oschiresos e istranzos cun ritos tziviles e religiosos. Su santuariu in cussa die est prenu de vida; sa zente si gighet fatu ogni bene de Deus pro mandigare e bufare in allegria: panadas, binu e finas peta de còghere arrustu. Finas a pagos annos in segus, dae s'ala de Aristanis e dae Cabras arribaiant sos chi coghiant su pische arrustu e lu bendiant a sos fideles a pustis de sa missa. A meidade de sos annos 2000 sos giòvanos de su "Gruppo Folk Nostra Signora di Castro" ant detzisu de ispostare a su santuariu sa rassegna folk chi in antis si faghiat in intro de Òschiri; in custa manera sos fideles ant sa possibilitade de istare in su santuariu carchi iscuta in prus, totus in amistade e ammirende sos grupos chi mustrant sas traditziones issoro.

Maju

1. Gioja
2. Chenàbura
3. Sàpadu
4. Domìniga
5. Lunis
6. Martis
7. Mèrcuris
8. Gioja
9. Chenàbura
10. Sàpadu
11. Domìniga
12. Lunis
13. Martis
14. Mèrcuris
15. Gioja
16. Chenàbura
17. Sàpadu
18. Domìniga
19. Lunis
20. Martis
21. Mèrcuris
22. Gioja
23. Chenàbura
24. Sàpadu
25. Domìniga
26. Lunis
27. Martis
28. Mèrcuris
29. Gioja
30. Chenàbura
31. Sàpadu

Sa Serra (Padru)

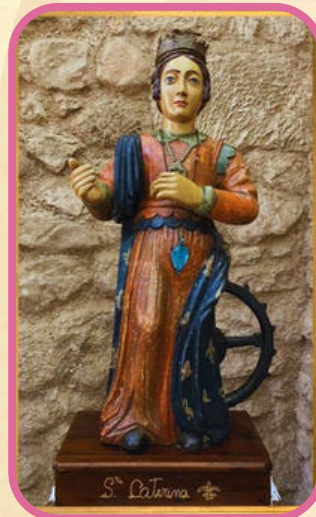
~Santu Elia Profeta: sa festa~

Sant'Elia in s'antighidade beniat festadu s'ùrtimu lunis de maju, como imbetzes sa festa incomintzat s'ùrtimu chenàbura de su mese e agabbat sa domìniga, e impare a su profeta benit festadu finas Santu Nartzisu. Fintzas a su 1891, cando galu non fiat parròchia de Padru, sa zente si cojuaiat e batijaiat sos fizos solu sa die de sa festa, ca su preìderu falaiait dae Uddusò solu in cussa occasione. Su santu est semper istadu veneradu meda, sa zente non beniat solu dae sas biddas a làcana comente Alà, Lodè e Padru ma acudiant finas dae biddas prus a tesu comente Uddusò, Bitzi, Torpè, Pasada e àteras. Finas a sos annos setanta de su noighentos, sa zente furistera chi aiat fatu votu a Santu Elia si tucaiat noe dies in antis de sa festa pro fàghere totu sa novena paris a sos fideles de su logu. Sa festa benit ordiminizada a borta a pare dae totus sas fratziones de Padru semper in su matessi òrdine: Sozza, Cuzzola, SosRuncos -Tirialzu - Nodalvu, Sa Serra, Ludurru e Sa Pedrabianca e duncas ogni fratzione faghet sa festa ogni 6 annos. Amus duos comitados, su primu est fissu e est formadu dae sos sòtzios de totus sas fratziones, su segundu càmbiat ogni annu e benit formadu pro s'occasione dae sa zente de sa fratzione chi ordiminzat sa festa. Custu ùrtimu comitadu est impignadu totu s'annu in una cuèstua pro buscare dinari, bestiàmene, casu, pane e totu su chi bi cheret pro sa bona resessida de sa festa. Sos ritos religiosos comintzant cun sa novena, pro noe die sos fideles andant a su santuariu a pregare e a iscurtare sa missa. Una chida in antis a sa festa benit maselladu puru su bestiàmene, pro su prus bacas e berbeghes ma sa festa pròpiu comintzat su chenàbura cun su vèsseru pro Sant'Elia. Agabbada sa funtzione benit bogada sa chena: cordas, bentres cun patatu e pisellu, e berbeghe a buddidu cun patatu e chibudda. A sa fine de sa chena si faghet una serada ligada a sa traditzione sarda, a bortas b'est sa gara de sa poesia a bolu, a bortas càntigos a chiterra o si nono càntigos a tenores e ballos sardos cun assòtzios de folklore. Su sàpadu manzanu cumintzat sa festa de Sant'Elia, cando s'istàtua partit dae Sa Serra e benit giuta in protzessione finas a su santuariu, acumpanzada dae sos costùmenes traditzionales de su logu, dae sos cadderis, dae sa banda musicale e dae sos fideles devotos a su profeta de Tibesh. A pustis de sa missa, sa zente si setzit suta a sos ozastros, a sas èlighes e a sos cherchos seculares, aspetende chi colent sos labiolos de su brou cun sa peta e minestra, giutos dae sa zente de bona voluntade chi cheret dare un'agiudu pro sa festa. Su comitadu cùmbidat finas su casu, su binu e su caffè. Da chi totus ant àpidu ite mandigare, sas cuceras e sos pratos benint collidos e isciucados dae sos voluntàrios chi ogni annu detzident de agiuare su comitadu. A passadu mesudie cumintzant sos ispetàculos tziviles, cun ballos e càntigos traditzionales o ballos prus modernos acumpanzados dae una fisarmònica, chi agabbant cando acudit s'ora de su vèsseru in onore de Santu Nartzisu. Su sero si bogat a chenare peta a buddidu e casu pro totus e si agabbat cun s'ùrtima parte de sos ritos tziviles, su prus de sas bortas cun grupos musicales chi sonant finas a tardu mannu. Sa domìniga manzanu si faghet sa protzessione in onore de Santu Nartzisu, semper acumpanzada dae sos costùmenes e dae sa banda musicale e si narat sa missa in dae in antis a sa zente devota chi est acudida pro s'occasione. B' at de nàrrere, chi in custa die, pro su prus, est zente devota a Santu Elia chi no est resessida a bi andare su die in antis. Finida sa missa, sa festa sighit in sa matessi manera de su sàpadu, càmbiant solu sos ispetàculos tziviles. Pro totus sas tres dies de custa festa antiga, sa zente istat in paghe e armonia in mesu a sos àrbores seculares, suta a sos cales non mancant mai su giogu de sa murra, sos càntigos e sos ballos de sa traditzione de custas fratziones.

Làmpadas Belchidda

1. Domìniga
2. Lunis
3. Martis
4. Mèrcuris
5. Gioja
6. Chenàbura
7. Sàpadu
8. Domìniga
9. Lunis
10. Martis
11. Mèrcuris
12. Gioja
13. Chenàbura
14. Sàpadu
15. Domìniga
16. Lunis
17. Martis
18. Mèrcuris
19. Gioja
20. Chenàbura
21. Sàpadu
22. Domìniga
23. Lunis
24. Martis
25. Mèrcuris
26. Gioja
27. Chenàbura
28. Sàpadu
29. Domìniga
30. Lunis

~ Santa Caderina: sa festa ~

Santa Caderina in Belchidda si festat su primu sàpadu de làmpadas e benit organizada dae unu comitadu fissu, formadu dae pagu prus o mancu 200 sòtzios. Su chi càmbiat, ogni 3 annos, est su presidente de sa festa. Custu devet pro fortza èssere unu sòtziu chi si proponet e benit atzetadu e eletu dae su restu de sos sòtzios cun una votatzione. Su ite a fàghere mannu pro sos sòtzios cumintzat una chida in antis a sa festa, cando b'est de preparare su santuàriu, de travasare su binu e de ritirare sa peta chi benit donada a sa santa dae sos sòtzios. Su chenàbura si truncat sa peta, si preparat sa bàngia e totu su chi b'est de fàghere pro sa festa de s'incras. Su sàpadu de sa festa sa zente est pesada dae puddiles ca su fogu cheret allutu dae chito, pro còghere sa peta a s'antiga cun sa linna a intro de unu labiolu mannu postu subra a su fogu. Un'iscuta in antis de sa missa, sos sòtzios chi bi resessint andant a domo de su presidente, e posca de unu cùmbidu torrant a su santuàriu totus impare cun sas banderas e cun s'istàtua minoredda de sa santa. Custa istàtua est antiga meda, e ogni presidente la mantenet in domo sua. Una borta chi sunt totus in su santuàriu si narat sa missa e posca si faghet sa protzessione girende tres bortas in tundu a sa cheja. Pro sa protzessione, a parte s'istàtua minore chi at su presidente, si impitat puru cussa manna chi est a intro de sa cheja. Da chi finit sa protzessione su comitadu faghet unu cùmbidu in ue sos sòtzios bogant su binu e sos durches. Posca de custu cumbidu, chi benit giamadu Su Complimentu, si bogat su màndigu pro totu sa zente, incumintzende cun sa "supa belchiddesa", sighende cun sa peta a buddidu e cun s'iscialada, su pane e casu, su binu, s'abba, su caffè, sas turtas e sos durches. Posca chi sa zente at mandigadu sos de su comitadu essint cun una campanedda pro pedire sas ofertas, chi ant a èssere impitadas pro sas ispesas de sa festa. Tocat de nàrrere chi, a parte custas ofertas, totus su chi si faghet in custa festa est possibile gràtzias a su bonu coro de sos sòtzios, chi donant sa peta e sas ofertas in dinari. A parte de sero comintzant sos ballos e sos càntigos, chi podent èssere traditzionales cun grupos folclorísticos o modernos, e sa zente restat in amistade e allegria finas a tardu mannu de note. Sa domìniga est una festa prus istrinta, in ue sos sòtzios, chi torrant a su santuàriu, pro pònnere totu in òrdine e pro pulire, sighint a fàghere festa totus paris. In custa die b'est sa traditzione de preparare sas seadas e de manigare torra in ie, colende una die prus intima e pàsida totus impare, comintzende a pensare a sa festa de s'annu chi at a bènnere.

Triùlas

1. Martis
2. Mèrcuris
3. Gioja
4. Chenàbura
5. Sàpadu
6. Domìniga
7. Lunis
8. Martis
9. Mèrcuris
10. Gioja
11. Chenàbura
12. Sàpadu
13. Domìniga
14. Lunis
15. Martis
16. Mèrcuris
17. Gioja
18. Chenàbura
19. Sàpadu
20. Domìniga
21. Lunis
22. Martis
23. Mèrcuris
24. Gioja
25. Chenàbura
26. Sàpadu
27. Domìniga
28. Lunis
29. Martis
30. Mèrcuris
31. Gioja

Monte

~Santu Pàulu Eremita: sa cheja~

Sa cheja de Santu Pàulu si agatat pagu prus a mancu a 12 chilòmetros dae sa bidda de Monte e a 2 chilòmetros e mesu dae sa frazione de Sos Rueddos. Dae su chi narat una pergamena chi si agatat in s'archìviu de sa parròchia de Monte, sa cheja est istada cunsacrada su 31 de su mese de triùlas de su 1348 a sa presèntzia de sos pìscamos de Bisarcio e de Crasta. Su santuàriu est istadu acontzadu e crèschidu intra a su 1796 e su 1818 e in custos annos est istada fraigada sa fatzada de s'intrada chi agatamus como. De su santuàriu betzu bi restat solu su pamentu in granitu in dae in antis a su portale. Dae sos iscritos s'ischit puru chi in antis b'aiat unu monastèriu cistercensu, ma de custu non si agatat prus nudda. Sa cheja est fraigada totu in granitu, s'istrutura at una navada solu, cun sa bòveda bortada a bote e cun sa cobertura a duas abbas. S'altare est sollevadu de un'iscalina e est divisu dae su restu de sa cheja dae un'inferriada. In palas de s'altare s'agatat s'istàtua de Santu Pàulu, chi si movet dae su santuàriu solu una borta a s'annu. Difatis su Lunis de s'Ànghelu (Paschita) nche benit falada a Monte a sa cheja de Santu Bainzu e nche benit torrada a logu sou a pustis de oto dies in fatu. Intro de sa cheja bi sunt puru duas "pedras miliares romanas" e unu cantu de pedra de unu monastèriu coptu egitzianu, chi nd'est istada batida dae su logu in ue Santu Pàulu at coladu sa vida. In foras agatamus un'àtera istrutura chi unu tempus fiat sa domo de su custode e chi como non s'impitat prus. Su santuàriu de Santu Pàulu est ricu de buscos, cun funtanas e àrbores seculares, a tesu dae totue, pro cussu est mentovadu comente unu logu chi faghet torrare s'ànimu in pasu e chi si prestat a sas pregadorias de sos fideles.

Austu

1. Chenàbura
2. Sàpadu
3. Domìniga
4. Lunis
5. Martis
6. Mèrcuris
7. Gioja
8. Chenàbura
9. Sàpadu
10. Domìniga
11. Lunis
12. Martis
13. Mèrcuris
14. Gioja
15. Chenàbura
16. Sàpadu
17. Domìniga
18. Lunis
19. Martis
20. Mèrcuris
21. Gioja
22. Chenàbura
23. Sàpadu
24. Domìniga
25. Lunis
26. Martis
27. Mèrcuris
28. Gioja
29. Chenàbura
30. Sàpadu
31. Domìniga

Monte

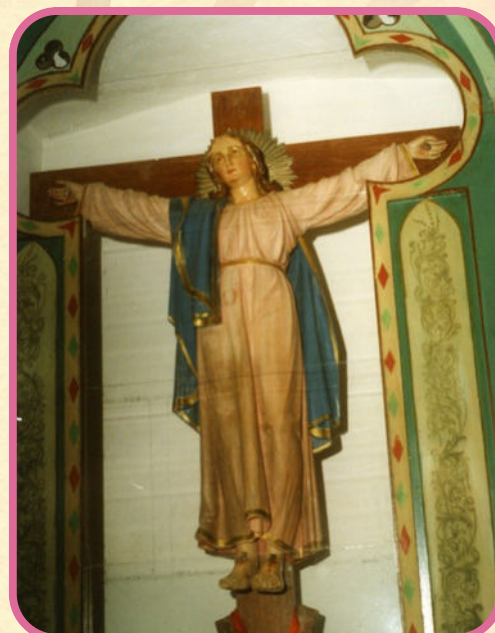
~Santu Pàulu Eremita: sa festa~

Pro sa religione catòlica si festat su 15 de su mese de ghenarzu e difatis in Monte puru in cussa die si narat una missa in onore sou, ma sa festa prus manna si faghiat e si faghet in su mese de austu. Forsis est istada ispostada ca in cussas dies massajos e pastores aiant prus pagu ite fàghere in campagna e sa festa podiat èssere de bonu augùriu pro s'annada noa. Unu tempus duraiat tres dies 14-15-16 de su mese de austu. Custu santuariu est semper istadu de importu mannu, sos fideles andaiant a pee o a caddu dae ogni parte e logu, de su cabu de susu de sa Sardigna, dae su Monte Acutu, dae sa Baronia, dae sa Gaddura, dae sa Barbàgia, dae su Gocèanu e dae totu su Logudoro e istaiant in ie pro noe dies, su tempus pro fàghere totu sa novena. Si narat chi dae su 1700 a sa fine de su 1800, pro sas tres dies de sa festa, finas sos bandidos, si aiant fatu unu votu, aiant unu permissu pro pòdere acurtziare a Santu Pàulu, e sa giustìtzia in cussas dies los lassaiat in pasu. Dae su chi at iscritu Vitòriu Angius, s'ischit chi si bi faghiat festa manna, cun ballos, càntigos e cursas de caddos. In su 1900 sa festa est cambiada meda. Finas a sos primos annos de su '70 sa zente pro sighire sa novena, si tucaiat a pee dae Monte e dae sas fratziones, e recuiat a domo issoro una die emmo e una die nono; su restu de sos fideles, imbetzes, arribaiant a fiotu dae sas biddas a làcana pro sa die de sa festa, a pustis de àere caminadu pro oras sena fine. A tempos de como in su santuariu si bi faghet festa pro duas dies. Su 15 de austu b'est sa missa de Nostra Signora de s'Assunta, e dae carchi annu, sa die sa Pro Loco faghet a mandigare pro totus sos chi s'agatant in ie. Su 16 est sa festa prus sentida, sa die chi arribant a su santuariu "sas banderas" e sos "istendardos" de sas biddas amigas, cun totus sos fideles e sos devotos chi cherent venerare su Santu e chi cherent colare una die in amistade e armonia. Ma no est sa festa e bia su chi faghet cumprendere chi b'at ancora zente meda chi faghet su votu a Santu Pàulu de Monte, difatis pro totu s'annu si podet agatare zente chi andat a pee dae sas biddas a làcana, comente Alà o Terranoa, e àtera zente chi mancari arribat in màchina dae ogni bicu e logu de sa Sardigna, e lu faghet pro colare un'iscuta in preghiera e in meditazione comente nos at imparadu Santu Pàulu.

Cabidanni Uddusò

1. Lunis
2. Martis
3. Mèrcuris
4. Gioja
5. Chenàbura
6. Sàpadu
7. Domìniga
8. Lunis
9. Martis
10. Mèrcuris
11. Gioja
12. Chenàbura
13. Sàpadu
14. Domìniga
15. Lunis
16. Martis
17. Mèrcuris
18. Gioja
19. Chenàbura
20. Sàpadu
21. Domìniga
22. Lunis
23. Martis
24. Mèrcuris
25. Gioja
26. Chenàbura
27. Sàpadu
28. Domìniga
29. Lunis
30. Martis

~ Santa Reparada: sa festa ~

Santa Reparada in Uddusò si festat ogni annu sa prima domeniga e su primu lunis de capidanni, duas dies in ue uddusoinos e furisteris andant a su santuariu pro colare iscutas de paghe, serenidade e pregadorias in glòria de sa santa. Ma pro sa bona resessida de custas duas dies b'at unu traballu mannu chi durat un'annu intreu, difatis sa festa benit ordiminizada dae bator sogristantes chi càmbiant de annu in annu e chi a sa fine de sa festa lassant s'incàrrigu a àteros bator benevadados seberados dae issos etotu. Su traballu de custos sogristantes est mannu a beru e difatis su ite a fàghere est meda in totu s'annu' in ue divent seberare su bestiàmene de masellare e divent dare sos billetes in totu sa bidda. Cun custos billetes sos uddusoinos si asseurant unu bìculu de peta, chi ant a ritirare su martis a festa agabbada, paghende una cuota in dinari chi s'impitat pro pagare sas ispesas de sa festa. Ma s'apretu mannu pro sogristantes e amigos est in sas ùrtimas duas chidas cando incumintzat su ite a fàghere meda. A sas oto dies dae sa festa, sa domeniga si recuint sas bacas chi ant a èssere maselladas su incras e chi poi ant a èssere impitadas pro su mànigu e pro sos billetes. In totu sa chida b'at ite fàghere, difatis si collint totus sos alimentos e sas bìbitas chi bi charent e si preparant locales e isterzos pro sa bona resessida de sa festa. Sas dies de sa festa sunt cussas in ue sa zente de Uddusò si prestat de prus pro dare un'agiudu e difatis òmines e fèminas falant a cue pro fàghere su chi b'est de fàghere, sighende sos inditos de sogristantes, de cuocos o de chie at su còmputu de sighire sas atividades cun aficu. Su domeniga cumintzat sa festa cando a mesu die benit dadu a mandigare su matuzu de sas bacas e sas berbeghes e a parte de sero si chenat cun su brou de sas concas. Su lunis est sa festa manna, cun mizas de persones chi acudint dae totue e chi a pustis de àere iscurtadu sa missa tzelebrada dae su piscamu andant a leare logu in suta a sos àrbores isetende su brou cun sa peta e sa minestra chi su comitadu torrat a bogare de gratis pro totus. Sa festa est mudada finas dae sas barracas organizadas dae assòtzios o dae giòvanos de sa bidda, in ue cun mùsica e divertimentu sa zente podet colare duas dies de festa ricas de amistade e de serenidade chi faghent godere paesanos e istranzos. Su martis totu sos chi ant leadu su billete andant a su mercadu a si ritirare sa peta. Sos sogristantes paris a chie at agiudu ponent a postu su logu e dae sa die totu andat in manos a sos sogristantes noos chi dae cussu momentu incumintzant a pensare a sa festa de s'annu a poi.

Progetu finanziadu dae sa Regione Sàrdigna - Lege 482/1999, artìculos 9 e 15; L.R. 22/2018

Santu Gaine

Alà

1. Mèrcuris
2. Gioja
3. Chenàbura
4. Sàpadu
5. Domìniga
6. Lunis
7. Martis
8. Mèrcuris
9. Gioja
10. Chenàbura
11. Sàpadu
12. Domìniga
13. Lunis
14. Martis
15. Mèrcuris
16. Gioja
17. Chenàbura
18. Sàpadu
19. Domìniga
20. Lunis
21. Martis
22. Mèrcuris
23. Gioja
24. Chenàbura
25. Sàpadu
26. Domìniga
27. Lunis
28. Martis
29. Mèrcuris
30. Gioja
31. Chenàbura

~ Santu Frantziscu: sa festa ~

In Alà su Santu de Assisi benit festadu pro tres dies: su 3, su 4 e su 5 de santugaine. Sa festa benit ordiminada ogni annu dae unu “sogristante” diversu, agiuadu dae su sòtziu e dae totu sos alaesos. Sos ritos religiosos comintzant su 17 de cabidanni chin sa “Iza”, una die in sa cale sos fideles istant in creja dae manzanu a sera preghende e cantende, in unu momentu de devotzione manna pro ammentare sa die chi Santu Frantziscu at retzidu sas istìgmatas. Su 25 de cabidanni comintzat sa novena e sos fideles pro noe dies andant a pee a su santuariu pro pregare e iscurtare sa missa. Dae su 1981 su 2 de santugaine, a s’iscurigada, s’istàtua de su santu benit giuta a sa bidda, cun una fiacolada chi est sentida meda dae totus sos alaesos. Sa protzessione finit cun sos tzocos de sas coetas chi partint cando s’istàtua est a curtzu a sa creja de Santu Austinu. Su 3 comintzat puru sa festa tzivile e est connota comente “sa die de sas petas”, in ue benit maselladu su bestiàmene chi s’at a impitare pro sa festa. In custa die totus sos alaesos, mannos e minores, dae su manzanu chito andant a su santuariu pro dare una manu de agiudu, e non si pasant finas a cando no est fatu totu su chi b’est de faghene. Su sero si preparat sa chena pro totus, cun sàmbene rassu, bentres a buddidu, figadellas, peta arrustu, pane, casu e binu nieddu. Su 4 est sa die prus importante, sa bidda est pesada dae puddiles pro segare sa peta chi s’impitat pro dare a mandigare a sas mizas de fideles chi acudint dae totu sa Sardigna. A sas 09:30 su Santu essit dae sa creja de Santu Austinu e benit acumpanzadu a pee finas a su santuariu dae sos costùmenes de sa traditzione alaesa, dae sos cadderis cun sas banderas, dae grupos de ballu de sas àteras biddas e dae sos fideles chi ogni annu rinnovant su votu cun su santu de Assisi. Sa zente giughet su santu a manu dende-si su càmbiu a borta a pare pro totu su tretu de sa protzessione, chi est longa prus a mancu 2 chilòmetros. Unu tempus, cando si acudiat a su santuariu, in antis de sa missa si inghiriaiat sa creja pro tres bortas, como non si faghet prus e si narat solu sa missa cun s’altare mudadu dae sos colores de totus sa banderas arrambadas a costazu. Finida sa missa, est ora de bogare su brou cun sa peta e su pane, difatis sos alaesos si ponent torra de bona lena e comintzant a dare a mandigare a totus sos fideles acudidos. Chie cheret podet acurtziare a sa domo de su pane e casu e a sa domo de su binu pro si leare carchi bìculu de casu e carchi ampulla de binu, e sa matessi cosa podent faghene pro su caffè a pustis de àere mandigadu, totu custu sena pagare mancu unu soddu. Su sero partint sos ballos sardos, sos càntigos a tenore, sos càntigos a chiterra e a sonete, sa murra, e totu sa zente istat in ie ballende e cantende in paghe e armonia. Su note si bogat a manigare pane e casu, e sa peta de su mesudie torrada a iscardire. Su 5 est “sa die de sos alaesos”, in ue si faghet una protzessione prus minore, inghiriende tres bortas sa creja e a pustis si narat sa missa. Su restu de sa die est pretzisa a cussa in antis, ma sa presèntzia de pagos istranzos, la rendet prus intima, cun prus pagos pensamentos e prus tempus pro su recreu de sos alaesos.

Santu Andria Uddusò

1. Sàpadu
2. Domìniga
3. Lunis
4. Martis
5. Mèrcuris
6. Gioja
7. Chenàbura
8. Sàpadu
9. Domìniga
10. Lunis
11. Martis
12. Mèrcuris
13. Gioja
14. Chenàbura
15. Sàpadu
16. Domìniga
17. Lunis
18. Martis
19. Mèrcuris
20. Gioja
21. Chenàbura
22. Sàpadu
23. Domìniga
24. Lunis
25. Martis
26. Mèrcuris
27. Gioja
28. Chenàbura
29. Sàpadu
30. Domìniga

~ Santa Reparada: sa creja ~

Sa creja est fraigada in campagna, a pagu tretu dae sa bidda de Uddusò, in unu logu ispantosu in mesu a sa natura. Si narat chi custu santuariu siat istadu fraigadu in cue ca in cussu logu Santa Reparada si ammustreit a unu pastore e li pregunteit de fraigare, in cue, una creja in onore sou. Non s'ischit sa data giusta de su fràigu ma carchi iscritu documentat sa presèntzia sua gai in su 1581. Est fraigada sighende s'istile de sas crejas de campagna de sa Sardigna, cun pagas decoratziones e cun semplicitzidade e pro su chi pertocat s'istrutura s'ischit chi in unu primu momentu fiat a una navada solu cun sa cobertura a duas abbas, ma in su 1913 est istada crèschida ateruna navada fata cun tres capelledas minores. Sa zona de s'altare est a forma cuadra e est unu pagu prus in artu de su restu de su pamentu e pròpiu subra de s'altare b'at una nìchia in ue agatat recreu s'istàtua de sa santa. In sa fatzada de mesu si aberint duos portales, unu prus mannu in sa parte de mesu e unu prus minore chi dat a sa navada de destra. Aterunu portale si agatat in palas de s'altare e pro mèdiu de su cale si podet intrare a sa sagrestia. In subra de sa capella chi est posta a costazos de s'altare est istadu fraigadu unu campanile a vela.

Nadale Sa Serra (Padru)

1. Lunis
2. Martis
3. Mèrcuris
4. Gioja
5. Chenàbura
6. Sàpadu
7. Domìniga
8. Lunis
9. Martis
10. Mèrcuris
11. Gioja
12. Chenàbura
13. Sàpadu
14. Domìniga
15. Lunis
16. Martis
17. Mèrcuris
18. Gioja
19. Chenàbura
20. Sàpadu
21. Domìniga
22. Lunis
23. Martis
24. Mèrcuris
25. Gioja
26. Chenàbura
27. Sàpadu
28. Domìniga
29. Lunis
30. Martis
31. Mèrcuris

~Santu Elia Profeta: sa creja~

Sa creja de Sant'Elia si agatat in Saltos de Giosso, in sa fratzione de Sa Serra in su comune de Padru. Data pretzisa de su fràigu non si nd'at agatadu, carchi istòricu pensat chi siat istada fraigada in su matessi logu in ue in antis s'agataiat una creja minoredda de su 1400, dedicata a su profeta e sos ùrtimos istùdios narant chi cussa chi amus como siat nàschida a cara a su sèculu XVIII. Dae sos istùdios de don Frantziscu Amadu custa creja colliat totus sos abitantes de Urrà: Sozza, Cuzzola, Su Tirialzu, Sos Runcos, Su Nodalvu, Sa Pedrabianca, Sa Serra e Ludurru e ischimus puru chi in tempus passadu Sant'Elia at fatu parte de sa parròchia de Alà e de cussa de Uddusò, finas a su 1892 cando nascheit sa parròchia de Padru. S'istrutura de sa creja est sèmplitze, sa navada est ùnica cun duas capellas a costazos, est partzida in tres campadas dae arcos in pedra intunigados e carrarzada cun una cobertura a duas abbas. In fundu a s'ùrtima campada, sollevadu de un'iscalina s'agatat s'altare cun s'istàtua de su santu. Sos ùrtimos acontzos sunt istados de importu mannu, ca nd'ant torradu a bogare a pizu su pamentu antigu in terra cota e sos altares de sas duas capellas de costazu. Intro si podent agatare puru sas istàtuas de Nostra Segnora de Lourdes, de Santu Nartzisu, de Santu Antoni e de Santa Rita. In foras, a cara a su portale de sa creja si agatat su campusantu betzu de Sa Serra. A parte sa creja in su santuàriu b'at àteras istruturas chi sunt impitadas comente coghinas pro sas dies de sa festa.

ISPORTELLU DE LIMBA SARDA

CAMINERAS DE SARDU

Comune di
Alà dei Sardi

Comune di
Berchidda

Comune di
Buddusò

Comune di
Monti

Comune di
Oschiri

Comune di
Padru

Progetu finanziadu dae sa Regione Saldigna - Lege 482/1999, artulos 9 e 15; L.R. 22/2018

**REGIONI AUTONOMA DI LA SARDIGNA
REGIONE AUTÒNOMA DE SARDIGNA
REGIONE AUTONOMA DELLA SARDEGNA**

*Traballu a cura de s' Istitutu Chircas – Progetu “Camineras de Sardu”
– annualidade 2024 –
Finanziadu dae sa RAS cun sa L. 482/99 e sa L.R 22/2018*